

REDAKTIONEEL: WERKLOOSHEID EN WERKGELEGENHEIDS- BELEID

De keuze van een thema voor het eerste nummer viel de redactie niet moeilijk. De werkloosheid is al jarenlang het grootste zorgenkind en voor de politieke economie dus welhaast verplichte kost. Ook bij regering en oppositie is het terugdringen van de werkloosheid een centraal punt van beleid. Dat dat slecht lukt is vers twee. Sinds kort gaat men er bijna unaniem van uit dat de omvangrijke werkloosheid het gevolg is van een stijging van de zogeheten reële arbeidskosten, een theorie die is ontworpen door het Centraal Planbureau. In dit nummer zal deze theorie zelf niet aan een gedegen kritiek onderworpen worden. Dat blijft voorbehouden aan een volgende aflevering. In dit nummer komt de werkloosheid en de bestrijding ervan aan de orde.

In het eerste artikel behandelt Hugo van der Laan het werkgelegenheidsbeleid van de regering Den Uyl. Hij begint met een overzicht van de genomen maatregelen en de bedragen die daarmee gemoeid zijn en gaat vervolgens dieper in op de aard daarvan. Hij konstateert een beleidsombuiging ten aanzien van de werkloosheidsbestrijding. Voerde de regering aanvankelijk een typisch keynesiaans beleid, gericht op een verruiming van de bestedingen, na augustus 1974 wordt het werkgelegenheidsbeleid steeds meer gericht op het drukken van de loonkosten. Loonbeleid, prijsbeleid en ook het belasting- en uitgavenbeleid (de 1%-operatie) lopen daarmee in de pas.

Deze 1%-operatie bestaat uit een nogal ingrijpend pakket overheidsmaatregelen. Wiemer Salverda zet in het tweede artikel uiteen wat deze operatie beoogt en welke bedragen ermee gemoeid zijn. Vervolgens kritiseert hij de wankel empirische basis waarop deze operatie stoelt. Het laatste deel van het artikel geeft de ideologische inhoud aan van de argumenten waarmee de operatie wordt verdedigd en die de discussie tussen economen de laatste tijd lijken te beheersen: de sluipende socialisatie van de nederlandse economie, de 1% als linkse norm en de tegenstelling tussen 'aktieven' en 'niet-aktieven'.

Ook in het derde artikel wordt een gebruikelijke, doch onjuiste voorstelling van zaken ontluisterd. Het betreft hier de werkloosheidscijfers zelf. In de officiële werkloosheids-statistiekken blijken grote groepen werklozen niet te worden

opgenomen: verborgen werkloosheid. Het gaat daarbij onder meer om part-time werkzoekenden, huisvrouwen, schoolverlaters, WAO-ers en buitenlandse arbeidskrachten. Dick van Haaster en Wiemer Salverda hebben een gedetailleerde schatting gemaakt van de omvang van deze verborgen werkloosheid. Het blijkt dat zij steeds groter wordt en in 1975 reeds een omvang had van ruim 80.000 manjaren!

In het vierde artikel brengt Jan de Jonge de achtergronden van de jeugdwerkloosheid ter sprake. Het artikel bestaat uit min of meer zelfstandige hoofdstukken die ook afzonderlijk gelezen kunnen worden.

Na een inleiding en samenvatting van het hele artikel (Hoofdstuk I), wordt in Hoofdstuk II beargumenteerd dat de meer dan proportionele jeugdwerkloosheid op grond van makro-ekonomische gegevens niet verklaard kan worden uit de invoering van het minimumjeugdloon of de invoering van de partiële leerplicht. Ook hier blijkt een gebruikelijke voorstelling van zaken niet op te gaan.

Wel zijn de jeugdlonen sinds 1966 sterker gestegen dan de lonen voor volwassenen. De redenering van het Centraal Planbureau volgend, namelijk dat de sterke stijging van de reële arbeidskosten tot structurele werkloosheid heeft geleid, zou deze relatief grotere stijging van de jeugdlonen een verklaring kunnen geven van de meer dan proportionele jeugdwerkloosheid. Teneinde deze verklaring op haar houdbaarheid te toetsen wordt in Hoofdstuk III het CPB-argument uiteengezet en op haar juistheid beoordeeld. Gekoncludeerd wordt dat het reële arbeidskosten-argument een zwakke empirische basis heeft en een beleid van loonkostenmatiging veeleer een politieke keuze is dan technisch-ekonomisch gefundeerd.

In hoofdstuk IV wordt het makro-ekonomisch niveau verlaten. De schrijver gaat na of de invoering van het minimumjeugdloon als oorzaak van de meer dan proportionele jeugdwerkloosheid houdbaar is op het niveau van drie bedrijfstakken waar relatief veel jongeren werkzaam zijn: de bouw, de konfektie en de detailhandel. Zijn konklusie is dat een kompleks van oorzaken — verschillend per sektor — tot de grote jeugdwerkloosheid heeft geleid. Alleen in de detailhandel speelt, als onderdeel van dit kompleks, de invoering van de minimumjeugdlonen een rol bij de verklaring van de grote jeugdwerkloosheid.

Het kompleks van oorzaken dat in Hoofdstuk IV is genoemd, wordt in Hoofdstuk V aan een nadere beschouwing onderworpen. Belangrijkste konklusie is dan niet zozeer de prijsvorming op de arbeidsmarkt verstoord is — zoals wordt gesuggereerd in de gebruikelijke verhalen over minimumjeugdlonen en reële arbeidskosten — maar dat vooral de prijsvorming op de goederenmarkten zich anders gedraagt dan gewoonlijk in theorieën over werkloosheid wordt aangenomen. Gepoogd wordt om op basis van het prijsvormingsproces op de goederenmarkten, dat plaats vindt onder de invloed van technische ontwikkeling; konzentratie, bestedingen en dergelijke, te komen tot een eerste aanzet van een verklaring voor

de huidige stagflatie. Een eerste aanzet, omdat er nog veel onderzoek gedaan zal moeten worden om de beweringen uit dit hoofdstuk op hun empirische houdbaarheid te toetsen.

In Hoofdstuk VI volgt een slotbeschouwing. De opzet van dit tijdschrift is om een aflevering niet slechts te beperken tot één thema. Er is ook ruimte voor een of meer andere onderwerpen, voor boekrecensies en voor korte berichten.

Enigszins los van het thema werkloosheid en werkgelegenheidsbeleid staat het artikel van Arend Stermerding en Herman Verbeek. Zij volgen zeer nauwgezet de ontwikkelingen rond het (voormalige) Nederhorst-koncern. Nu eens geen mooie praat over het scheppen van werkgelegenheid maar duister gemanipuleer om macht en invloed, waarbij de betrokkenheid van Minister Lubbers slechts een pikant detail is.